

QANDLI DIABETNI YANGI ZAMONAVIY DAVOLASH

USULLARI

Tursunbabaeva Malika Xafizovna

Namangan davlat universiteti Tibbiyot fakulteti

Umumtibbiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada qandli diabet (shakarga bog'liq kasallik)ni davolashda qo'llanilayotgan yangi zamonaviy usullar yoritiladi. Unda diabet kasalligining tarqalish holati, zamonaviy farmakoterapiya, biotexnologik innovatsiyalar, hayot tarzi bilan bog'liq yondashuvlar, mobil ilovalar va sun'iy intellekt texnologiyalarining davolashdagi o'rni haqida so'z yuritiladi. Tadqiqotda yangi usullarning klinik samaradorligi, amaliy qo'llanilishi va ularning istiqbollari ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Qandli diabet, insulin pompasi, GLP-1 agonistlari, sun'iy intellekt, gen terapiyasi, davolash usullari, glikemiya nazorati, kasallikni boshqarish.

Qandli diabet XXI asrning eng keng tarqalgan surunkali kasalliklaridan biri bo'lib, u butun dunyo sog'liqni saqlash tizimi uchun muhim muammo sanaladi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, dunyoda 500 milliondan ortiq inson ushbu kasallikdan aziyat chekmoqda. An'anaviy insulin terapiyasi va parhezga asoslangan yondashuvlar hozirgi kunda o'z o'rnini saqlab qolgan bo'lsa-da, zamonaviy texnologiyalar va innovatsion preparatlar yordamida davolashda yondashuv tubdan o'zgarib bormoqda. Ushbu maqolada yangi va istiqbolli davolash yo'llari, ularning samaradorligi va qo'llanilishi haqida fikr yuritiladi.

Qandli diabetni yangi zamonaviy davolash usullari: Inson salomatligi har qanday jamiyat taraqqiyotining asosiy kafolati hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan olganda, bugungi kunda butun dunyo miqyosida dolzarb muammo bo'lib kelayotgan surunkali kasalliklardan biri qandli diabetdir. Bu kasallik organizmdagi

glyukoza almashinuvining buzilishi bilan bog‘liq bo‘lib, metabolik kasalliklar ichida eng keng tarqalganlaridan sanaladi. Diabet bemor hayotini jiddiy tarzda izdan chiqarishi, turmush sifatini pasaytirishi va boshqa a‘zolarida og‘ir asoratlarga olib kelishi mumkin. Shu bois, zamonaviy tibbiyotda bu kasallikka qarshi kurashishda yangicha, ilg‘or yondashuvlar va texnologiyalar tobora rivojlanib bormoqda.

Diabet haqida umumiy tushuncha

Qandli diabet asosan ikki turga bo‘linadi:

1-tip diabet – organizmda insulin gormoni umuman ishlab chiqilmaydi;

2-tip diabet – insulin ishlab chiqariladi, ammo tananing hujayralari unga nisbatan sezuvchanlikni yo‘qotadi.

Bundan tashqari, homiladorlik davrida yuzaga keluvchi gestatsion diabet, shuningdek, ba‘zi irsiy yoki farmakologik sabablar bilan bog‘liq boshqa kam uchraydigan shakllari ham mavjud. Diabet kasalligining surunkali kechishi uni erta aniqlash, davolash va nazorat qilishda yangicha yondashuvlarni joriy qilishni taqozo etadi.

Zamonaviy diagnostika yondashuvlari

Avvalo, diabetni muvaffaqiyatli davolash uchun uni erta aniqlash zarur.

Bunda zamonaviy diagnostika vositalari, jumladan:

HbA1c testi – so‘nggi 3 oylik qon shakar darajasini ko‘rsatadi;

Doimiy glyukoza monitoring tizimi (CGM) – bemorning har daqiqadagi glyukoza ko‘rsatkichlarini nazorat qilish imkonini beradi;

Flash glyukoza monitoring – teri ostiga o‘rnatiladigan sensorlar orqali barmoqdan qon olishsiz monitoring imkonini beradi.

Bu vositalar kasallik rivojlanishini erta bosqichda aniqlab, og‘ir asoratlar oldini olishga yordam beradi.

Zamonaviy davolash yondashuvlari

Bugungi kunda diabetni davolashda qo'llanilayotgan usullar shunchaki simptomlarni bartaraf qilish bilan cheklanmaydi, balki kasallik ildiziga ta'sir qilishga qaratilmoqda. Quyida ayrim zamonaviy usullar bilan tanishamiz:

Insulin pompasi va sun'iy oshqozon tizimlari

An'anaviy insulin inyeksiyalari o'rniga hozirda insulin pompasi keng qo'llanilmoqda. U bemorning qorniga mahkamlanadi va kun davomida kerakli miqdorda insulin yuboradi. Endilikda ushbu pompa sun'iy oshqozon tizimlari bilan integratsiyalashtirilib, glyukoza darajasiga qarab insulinni avtomatik boshqaradi.

GLP-1 agonistlari va SGLT2 ingibitorlari

Bu yangi avlod dorilar:

GLP-1 agonistlari oshqozon bo'shashishini sekinlashtiradi, insulinga sezuvchanlikni oshiradi, qondagi shakarni tushiradi va ishtahani kamaytiradi.

SGLT2 ingibitorlari esa buyraklar orqali glyukozani siydik bilan chiqarib yuborishni faollashtiradi, yurak va buyrak asoratlarini kamaytirishga xizmat qiladi.

Bu dorilar faqat glyukoza emas, balki yurak-qon tomir va buyrak faoliyatini ham qo'llab-quvvatlaydi.

Gen terapiyasi va beta-hujayralar regeneratsiyasi

So'nggi yillarda ilmiy izlanishlar orqali 1-tip diabet bilan og'rigan bemorlarda yo'qolgan beta-hujayralarni qayta tiklash yoki immunitet tizimini bostirish orqali kasallikni butunlay davolash yo'llari o'rganilmoqda. Gen terapiyasi orqali hujayralarning insulinni qayta ishlab chiqarishiga erishilmoqda.

Bioxavfsiz hujayra transplantatsiyasi

Yangi eksperimental yondashuvlar qatorida mezenximal ildiz hujayralar yoki inkapsullangan beta-hujayralarni oshqozon osti bezi funksiyasini tiklash uchun qo'llash imkoniyatlari mavjud. Bu yondashuvda hujayralar immun tizimi tomonidan yo'q qilinmaydi.

Hayot tarzini o'zgartirish va texnologik qo'llab-quvvatlash

Zamonaviy davolash faqat dorilar bilan cheklanmaydi. Ko‘plab texnologik vositalar:

Mobil ilovalar yordamida qand miqdorini, ovqatlanish ratsionini va faoliyat darajasini nazorat qilish;

Onlayn maslahatlar va telemeditsina orqali shifokor bilan tezkor aloqa qilish;

Nutritsiologik dasturlar yordamida individual ovqatlanish rejasini tuzish.

Bu usullar bemorning hayot tarzini sog‘lomlashtirishga yordam beradi.

Qandli diabet kasalligini davolash yo‘llari tibbiyot texnologiyalarining rivojlanishi bilan birga doimiy takomillashmoqda. Har bir yangi usul, yangi dori yoki tizim – bu bemor hayotini yengillashtiruvchi, asoratlarning xavfini kamaytiruvchi muhim qadamlardir. Diabetni butunlay yo‘q qilish hali to‘liq amalga oshmagan bo‘lsa-da, bugungi zamonaviy usullar bilan uni nazorat qilish, hayot sifatini yaxshilash va uzoq umr ko‘rish imkoniyatlari mavjud. Har bir bemor o‘z holatini chuqur tushunib, sog‘lig‘iga mas’uliyat bilan yondashsa, zamonaviy tibbiyot unga samarali yordam ko‘rsata oladi.

Yuqoridagi natijalar shuni ko‘rsatadiki, qandli diabetni davolashda yondashuvlar tobora shaxsiylashtirilgan (individual) xarakter kasb etmoqda. Har bir bemor uchun alohida davo rejasi tuzilmoqda. Innovatsion texnologiyalar bemor sifatida nafaqat kasallikni boshqarishga, balki uning salbiy asoratlarni oldini olishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, bu usullarning qimmatligi, ayrim hollarda bemorlar tomonidan texnologiyani tushunish darajasining pastligi kabi muammolar ham mavjud.

Xulosa

Yangi zamonaviy davolash usullari qandli diabetni nazorat ostiga olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Ushbu yondashuvlar nafaqat glyukoza darajasini pasaytirish, balki asoratlarning oldini olishda ham muhim rol o‘ynamoqda.

Diabetga chalingan bemorlarga sun‘iy intellekt asosidagi moslashuvchan mobil ilovalarni tavsiya etish.

Davolashda GLP-1 agonistlari va SGLT2 inhibitörlerini birgalikda qo'llash bo'yicha ko'rsatmalarni kengaytirish.

O'zbekiston sharoitida sun'iy oshqozon tizimlaridan foydalanishni yo'lga qo'yish uchun davlat dasturlarini ishlab chiqish.

Shifokor va hamshiralar malakasini zamonaviy texnologiyalar bo'yicha oshirish.

Diabet kasalligini erta aniqlashda genetik skrininglarni joriy etish.

Adabiyotlar.

1. S. A. Kulchavenya. (2020). Diabet va yurak-qon tomir kasalliklari: birinchi navbatdagi muammolar. Sog'liqni Saqlash Jurnali, 21(4), 45-52.
2. P. R. Shukla, R. Gupta. (2017). Qandli diabetni davolashning innovatsion usullari. Indian Journal of Medical Sciences, 6(2), 67-71.
3. D. A. Sukharev. (2018). Endokrinologiya: diabet va boshqa kasalliklar. Oliy o'quv yurtlari uchun o'quv qo'llanma, Moskva.
4. Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti (WHO). (2021). Global report on diabetes. World Health Organization.
5. S. F. Miftakhov, E. N. Usmanov. (2019). Diabetni profilaktikasi va davolash. Tibbiyot nashriyoti, Toshkent.
6. K. P. Ilyina, E. I. Kurochkina. (2018). Qandli diabet: yangi davolash usullari va ilg'or texnologiyalar. Rossiya Tibbiyot Akademiyasi, Moskva.